

Едуард Олійник

Науковий керівник: к.е.н., доцент Бутов А. М.

Тернопільський національний економічний університет

НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

У сучасних умовах, коли людина все активніше втручається в природні процеси, раціональне використання та охорона земель є однією з найголовніших та найактуальніших проблем.

Розвиток різних форм власності та господарювання на землі без суворого і надійного державного управління, брак відповідної законодавчої бази, призвели до споживацького ставлення до землі, а в сільському господарстві ігноруються екологічні вимоги на догоду економічним інтересам. Агропромисловий комплекс в сучасних умовах продовжує бути основним забруднювачем земель. Погіршується також її мінеральний склад та агрофізичні властивості. Значними є і показники забрудненості ґрунтів унаслідок господарської діяльності. Усе це зумовлює необхідність ужиття невідкладних ефективних заходів, спрямованих на охорону земельних ресурсів, у тому числі і за допомогою правових засобів.

Раціональне використання й охорона земельних ресурсів включають дві групи питань: охорона землі від виснаження і підвищення її родючості – економічна група; охорона від забруднення та його попередження – екологічна група.

Раціональне використання й охорона земель – два взаємопов'язаних процеси, спрямованих на підвищення продуктивних сил землі. Вони передбачають:

- оптимізацію розподілу земельного фонду між галузями народного господарства і якомога ефективніше його використання у кожній з них;
- оптимізацію структури окремих видів земельних угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ, лісів, земель під водою тощо) відповідно до природно-економічних зон і районів;
- розроблення й упровадження раціональної системи землеробства, яка включає ґрунтозахисний обробіток, удобрення;
- вапнування кислих та гіпсування засолених і солонцюватих ґрунтів, технологію вирощування сільськогосподарських культур, систему сівозмін тощо;
- запобігання затопленню, підтопленню, заболоченню земель, погіршенню їх фізико-хімічних властивостей;
- широке використання ґрунтових мікроорганізмів для створення високородючих і стійких до ерозії ґрунтів;
- розроблення й упровадження науково обґрунтованої системи луківництва;
- розроблення й упровадження раціональної системи розселення, забудови сільських та міських населених пунктів, розміщення каналів для перекидання води з багатоводних у маловодні райони, великих водосховищ, шляхів сполучення, ліній електропередач, нафтогазопроводів;
- розроблення й упровадження еколого-економічного оцінювання земель та використання її для планування розміщення і спеціалізації сільськогосподарського виробництва, визначення обсягу державних закупівель рослинницької та тваринницької продукції, витрат на виробництво і дохідності сільськогосподарських підприємств, установлення правильних, науково обґрунтованих цін [2, с. 86].

Раціональне використання й охорона земельних ресурсів країни є надзвичайно важливою природничо-науковою та соціально-економічною проблемою, яка має розв'язуватися на основі балансу між інтенсифікацією використання земель для забезпечення необхідного економічного зростання і збереженням земельних ресурсів.

Сучасний стан та особливості управління земельними ресурсами в Україні є наслідком проведення земельної реформи, яка була розпочата Постановою Верховної Ради України «Про земельну реформу» (від 18 грудня 1990 р.). Ефективне управління земельними ресурсами безперечно передбачає технологічне та законодавче забезпечення їхньої вартості і отримання додаткового прибутку [3, с. 93].

За роки проведення в Україні земельної реформи, держава дедалі менше уваги приділяє

управлінню земельними ресурсами, особливо управлінню землями сільськогосподарського призначення, що призвело до стихійності у розвитку сільськогосподарського землекористування, розбалансованості економічних і політичних інтересів та спричинило справжню земельну лихоманку.

Тому нині постала гостра потреба переходу до науково і економічно обґрунтованого управління земельними ресурсами. Для цього слід розробити сучасну його модель, яка вирішуватиме весь комплекс питань раціональної організації використання землі, незалежно від форм власності та господарювання як головного засобу виробництва у сільському господарстві.

Цьому сприятиме застосування нових підходів і технологій до розвитку реформованого агропромислового комплексу, у т.ч. геоінформаційних систем та технологій, рівень розвитку яких впливає й на інфраструктуру геопросторових даних об'єктів землеустрою [1, с. 131].

На основі новітніх інформаційних технологій реальними стають: розробка планів і заходів з оперативного й довгострокового управління родючістю ґрунтів та нагляду за посівами сільськогосподарських культур; інвентаризація земельних ресурсів; моніторинг земельних ресурсів; земельний кадастр і бонітування ґрунтів; розробка планів та заходів з охорони й раціонального використання земель; визначення рівня негативного впливу техногенного й радіоактивного забруднення територій.

Тому, передусім, відповідним органам влади потрібно розробити і втілити в життя комплекс організаційних, правових, еколого-економічних та інших заходів, щоб зупинити процеси деградації ґрунтів, створити стійку науково обґрунтовану систему землекористування та підвищити рівень ефективності використання та охорони земель. Одним із основних шляхів, на нашу думку, є складання моделі управління земельними ресурсами, на основі якої можливо розробити програму розвитку земельних відносин на перспективу. Моделювання забезпечує цілісність підходу до вивчення предмета або явища, що, своєю чергою, дає можливість вибудувати систему цілісного управлінського впливу.

Відповідно до рекомендацій Європейської економічної комісії ООН з питань управління земельними ресурсами для належного державного управління земельними ресурсами, слід впроваджувати заходи щодо:

– визначення на законодавчому рівні сутності землі, форм і характеру власності, форм користування і прав на землю, обмежень і зобов'язань, які повинні реєструватися;

– комерційного використання системи управління земельними ресурсами відповідно до довгострокової фінансової моделі, системи нормативно-правового регулювання та адміністративного управління, а також орієнтації системи управління земельними ресурсами на задоволення попиту споживачів;

– забезпечення прозорості діяльності системи управління земельними ресурсами, надійного, вільного, з низькими витратами доступу до земельної інформації всіх суб'єктів ринку.

Таким чином, для досягнення збалансованого використання, охорони й відтворення потенціалу земель потрібно поліпшити систему розподілу повноважень державних органів управління та знайти шляхи поєднання взаємодії влади та бізнесу в новітніх умовах господарювання. Пріоритетними напрямками державної політики щодо управління земельними відносинами є, зокрема: планування землекористування, формування та функціонування дієвих кадастрів і реєстрів земель, розподіл управлінських повноважень, міжвідомча та міжсекторальна координація та державно-приватне партнерство.

Список використаних джерел

1. Богіра М. С. Шляхи удосконалення системи управління земельними ресурсами в сільському господарстві. Збалансоване природокористування. 2018. № 1. С. 130-134.

2. Сидоренко І. І. Сучасне управління в галузі використання і охорони земель. Економіка і регіон. 2016. № 2. С. 85-90.

3. Сохнич А.Я., Сохнич С.А., Чередник К.О. Розробка фінансового інструментарію стабільності вартості земельних ресурсів. Збалансоване природокористування. 2017. № 3. С. 92-96.